

Засновники:

Міністерство інформації
України

Український
науково-дослідний інститут
спеціальних видів друку

Засновано 06.07.1994 р.

Свідоцтво реєстрації
КВ №3464

Головний редактор,
голова редколегії
Олег Розум
Редаційна колегія:
Борис Валуєнко,
Степан Гунько,
Роман Іванченко
(заст. гол. редактора),
Іван Ковба,
Едуард Лазаренко,
Феофан Мартинюк
(директор видання),
Анатолій Москаленко,
Валерій Погожих,
Володимир Прокопенко,
Микола Сенченко,
Анатолій Слободяник
(перший заст. гол. редактора)
Микола Тимошик,
Анатолій Шевчук

Над номером працювали:
Відповідальний секретар
Ігор Агарков

Редактори:
Анна Степанова,
Надія Коровянська
Верстка та дизайн на комп'ютері
Наталія Яременко

Сканування та обробка ілюстрацій
Вікторія Курашина
Технічний редактор
Оксана Зоренко

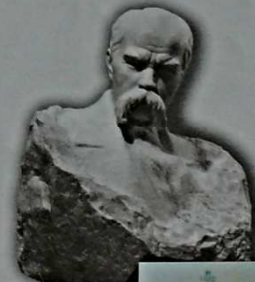
Художник
Костянтин Полоскін
Технічне забезпечення
Вадим Кузьменко
Менеджер з реклами
Володимир Черниш

Адреса редакції:
253156, Київ-156, вул. Києво, 25
тел./факс: (044) 513 1118

Набір і верстка в редакції,
друк і опорядження в УкрНДІСВД
253156, Київ-156, вул. Києво, 25

Видруковано фарбами ЗАТ «Лакма»
Підписано до друку 10.03.1999 р.
Формат 60х90/8. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 9. Зам. № 2158

На першій сторінці обкладинки
фото **Євгена Дерлеменка,**
дизайн **Костянтина Полоскіна**
© Друкарство, 1999

185 років від
дня народження
Т.Г. Шевченка
с. 4-7

Веселковий ювілей
с. 14-15

ДРУКАРСТВО

№2 (25) березень—квітень 1999

Дні української преси
та книги

Всеукраїнські
Дні преси та книги-99
с. 1, 16-23, 34-37

ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ

Держава і книга

Мартинюк Ф. Дні української преси та книги на Харківщині 1
Біленко В. Подвижництво в ім'я святині 4
Єфанов А. Проблема підручників слід вирішувати негайно 22
Солодовник І. Поліграфічне життя у Запоріжжі 34

Творча майстерня

Моторнюк М. Його полонили ті, хто вдівлявся в обриси майбуття 6

Історія книги та друкарства

Левчук О. Село і НЕП 8

Суспільство і книга

Кобець О. Українці в Канаді 12

Ювілей

Гоян Я. «Веселка» живе Україною 14

Візитна картка

Голойда І. Видавництво «Харків» – регіональний індексатор газетного виробництва 16
Шекера О. Рентабельна робота видавництва «Чорномор'я» 20

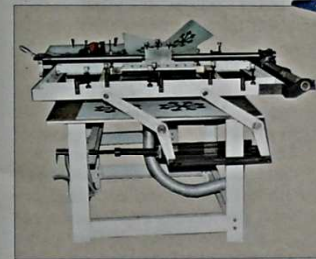
Технологія

Гайдученя О. Управління тоном та кольором 24
Байдак О. Методика контролю формного та друкарського процесів 42
Когут І. Кольоропроба Du Pont Cromalin 52

Науково-практичний часопис для фахівців видавничої справи, поліграфії та книгорозповсюдження

Наукові технології
виготовлення вітчизняної
пакувальної продукції
с. 30-33

Поліграфічне
устаткування
України
с. 26-29

Проблеми, перспективи, пропозиції

Петрук А., Осьюк Б. Поліграфічне машинобудування в Україні 26
Балабан О., Пінчук В. Трафаретні верстати – новий поступ 29

Економіка галузі

Стець О. Використання виробничих потужностей в умовах кризи виробництва 38

Устаткування

Коровянська Н. Системні рішення від «Data Lux» 40
Леонов І. Інновації в GTO-форматі 46
Когут І. Нове покоління штанцювальних автоматів і фальцювальні-кльєйних машин фірми «Кама» 50
Кузьменко В., Агарков І. «Рюбі» – входження в український ринок 56

Проблеми якості

Гавенко С. Три кити квалілогії книги 64

Виставки

Мартинюк Ф. «Наша мета – Ваш розквіт» («Експодобас») 59
Вінницька Т., Степанова А. «EnterEX»: місце зустрічі митини не можна 60
Коровянська Н. Програмні продукти для видавців на виставці «EnterEX» 62
Агарков І. «Поліграфія України» – виставка в Одесі 63

Дозвілля

Корбач І. «Першодрукарі» на Кубі 64

АВТОРИ ЦЬОГО ЧИСЛА

Агарков Ігор Вікторович – відповідальний секретар журналу «Друкарство»,
☎ (295) 5 22 82
Байдак Олена Юрівна – к. т. н.,
☎ (044) 229 07 12
Біленко Володимир Васильович – журналіст, член Спілки журналістів України, Заслужений працівник культури України,
☎ (044) 441 84 84
Гавенко Світлана Федорівна – доцент УАД, к. т. н.,
☎ (0322) 72 07 93
Гайдученя Олександр Олексійович – інженер-технолог поліграфічного виробництва, директор фірми «Млин»,
☎ (044) 294 80 94
Гоян Ярема Петрович – директор видавництва «Веселка», лауреат Державної премії України імені Т. Г. Шевченка, Заслужений діяч мистецтва України,
☎ (044) 273 95 01
Голойда Іван Васильович – директор видавничо-поліграфічного комплексу «Харків»,
☎ (0572) 90 09 00, 92 00 46
Єфанов Анатолій Васильович – директор Харківської книжкової фабрики «Глобус»,
☎ (0572) 12 41 81
Кобець Ольга Семенівна – журналіст,
☎ (044) 433 37 32, 295 69 71
Когут Ігор Сергіювич – менеджер фірми «Прес-сервіс»,
☎ (044) 476 58 91,
факс: (044) 477 68 26
Корбач Іван Михайлович – член Спілки журналістів України,
☎ (044) 515 81 39
Коровянська Надія Петрівна – журналіст,
☎ (044) 450 29 45
Кузьменко Вадим Олексійович – інженер-технолог поліграфічного виробництва,
☎ (044) 544 49 39
Левчук Олена Миколаївна – аспірантка НТУУ «КПІ», журналіст,
☎ (044) 274 54 62
Леонов Ігор Євгенович – менеджер з маркетингу представництва «Гейдельбергер Друкмашинен Остєрвалпа Фертрібс ГмбХ»,
☎ (044) 290 35 56
Мартинюк Феофан Семенович – директор видання часопису «Друкарство», к. т. н.,
☎ (044) 513 11 18
Мельничук Сергій Іванович – почесний президент АТ «Видавництво «Блиц-інформ», депутат Верховної Ради України,
☎ (044) 518 54 77
Моторнюк Микола Макарович – професор, д. і. н., Засл. прац. Вищої школи України, лауреат республіканських літ. премій,
☎ (044) 229 49 27
Осьюк Борис Сергіювич – голова корпорації «Укрполіграфмаш»,
☎ (044) 435 12 73
Петрук Анатолій Іванович – завідувач кафедри НТУУ «КПІ», професор, д. т. н.,
☎ (044) 229 07 08

Пінчук Віктор Олександрович – зав. відділу маркетингу УкрНДІСВД,
☎ (044) 513 25 36
Солодовник Іван Васильович – голова Запорізького обласного Комітету інформації, к. е. н.,
☎ (0622) 13 53 87
Степанова Анна Олександрівна – журналіст,
☎ (044) 418 90 47
Стець Олександр Петрович – ст. викладач УАД,
☎ (0322) 72 08 41
Шекера Олександр Іванович – директор видавничо-поліграфічного комплексу «Чорномор'я» (м. Одеса),
☎ (0482) 65 00 13

У часописі реклама фірм:

ПК «Україна»
обкл., с. 2
«Прес-сервіс»,
обкл., с. 3
«Heidelberg
Druckmaschinen AG»
обкл., с. 4
Национальний виставковий центр
вкл., с. 1
«Інтертехнодрук»
вкл., с. 2
ЗАТ «Лакма»
вкл., с. 3
Міжнародні ярмарки України
вкл. с. 4
Видавництво «Чорномор'я»
с. 19
«Data Lux»
с. 40
«MacHouse»
с. 45, 55
«СКС-Україна»
с. 59

Часопис «Друкарство»

можна передплатити
у будь-якому поштово-
відділенні за готівковий
або безготівковий рахунок.

Передплатний індекс часопису
«Друкарство»
за каталогом «Укрпосшти» –

74130

Ви можете передплатити
часопис та придбати
попередні числа в редакції.

Телефонуйте (044) 513 11 18.

Запрошуємо до співпраці
фахівців усіх регіонів
України.

До відома авторів

У часописі друкуються роботи,
які відповідають профілю видання,
раніше не публіковані і не будуть
одночасно публікуватися в
інших виданнях. Рукописи не
рецензуються і не повертаються.
За розголошення таємниць і
достовірності інформації
відповідальності несуть автори та
рекламодавці. Думка редакції
можливо не збігатиметься з
позицією автора. Матеріали,
які подаються в редакцію,
повинні бути надруковані на
канцелярській машинці або
принтері, підписані автором з
поданням прізвища, імені та
побачковий, із зазначенням місця
роботи, посади, поштової
адреси та телефонів. При передруку
пошлання на «Друкарство»
обов'язково.

ТРИ КИТИ КВАЛІЛОГІЇ КНИГИ:

У науково-технічній літературі з якістю продукції тісно пов'язані такі економічні категорії, як ефективність виробництва, маркетинг і менеджмент, ціна, рентабельність, прибуток тощо. Використовується термін «якість» і під час оцінки технологічних процесів виробництва та готових виробів. Проте, вітчизняні та зарубіжні вчені трактують його по-різному. Методи оцінки якості видавничої продукції різняться в своїй основі. Їх важко зіставляти, а іноді навіть неможливо обрати найкращу.

Поняття «якість» — багатомірне і розглядається як:
— одна з філософських категорій;
— важливий критерій будь-якого матеріального виробництва;
— ключове поняття в сучасній економіці.

Галузь науки, яка визначає якість книжкових видань, названо «кваліологією книги». Латинський корінь «квалі» в багатьох мовах світу бере участь в утворенні слів, пов'язаних з поняттям «якість». В українській мові це слова — «кваліфікація», «кваліфікувати», в англійській — «quality», в німецькій — «qualitat», у французькій — «qualitu», в голандській — «kwaliteit», в італійській — «qualita». Давньогрецький корінь «logos» означає «поняття», «вчення». Він нерідко використовується для утворення назв наук. Отже, кваліологія книги — це наука про якість книги, яка охоплює філософські (методологічні), соціально-психологічні, технологічні, системно-технічні, математичні, економічні та інші аспекти.

Підвищення якості видавничо-поліграфічної продукції вимагає створення наукових основ контролю, оптимізації та управління якістю сучасного виробництва готових видань.

Кваліологія книги як науковий напрям тільки формується. Враховуючи її міжгалузевий характер, можна передбачити, що кваліологічні методи знайдуть широке застосування в оцінці якості книги — соціотехнічної системи, яка виконує інформативну і конструктивно-технологічну функції.

Місце кваліології книги серед інших наук і їхній взаємозв'язок можна представити схемою (рис. 1).

Кваліологія книги — це система теорій, які різняться засобами і методами вимірювання та оцінювання якості. Вона має три основні розділи — теоретична (математична),

прикладна і експериментальна (практична) кваліологія.

Розглянемо детальніше кваліологію охоплює загально-теоретичні проблеми оцінки якості книжкової продукції. У ній використовуються математичний апарат теорії вимірювань і оцінювань технологічних процесів поліграфічного виробництва і готових книжкових видань, її аксіоми і принципи, теорія побудови кваліметричних шкал тощо.

тем характеризується певною номенклатурою показників.

Спеціальна прикладна кваліологія побудована на основі експертної, ймовірно-статистичної, індексної кваліметрії, кваліметричної таксономії і т. д. Експертна кваліметрія охоплює низку методів (соціометричні, психофізичні, психологічні, текстові) вимірювання якості, які використовуються під час оцінювання естетичних показників книжкових видань. Найпростішу схему

Рис. 1. Взаємозв'язок кваліології з іншими науками

Принципи теорії оцінювання якості книжкових видань об'єднано в блоки, які реалізуються в організаційному та алгоритмічному і логічному аспектах. Організаційний аспект відображає систему оцінювання якості книжкового видання. Алгоритмічний аспект реалізується в алгоритмах оцінювання через операції з вимірювання якості технологічних процесів і готової продукції. Він зорієнтований на аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів. До зовнішніх факторів відносяться формування мети оцінювання, обрання баз оцінювання, побудова класифікаторів книжкових видань, визначення споживчих властивостей і показників якості. До внутрішніх факторів — процес оцінювання якості через визначення головних кваліметричних показників книги, їхньої номенклатури, основних і додаткових показників якості, які формують і коригують кваліметричні шкали, побудову ієрархічної структури якості видання і дерева властивостей (функцій).

Усі показники якості друкованих видань поділяються на змістові і фізичні. Тому якість книги представлено підсистемами «якість деякого носія інформації» і «якість деякої технічної моделі». Кожна з підсис-

тем комплексної оцінки якості книги з використанням експертної кваліметрії показано на рисунку 2.

Ймовірно-статистична кваліметрія базується на методах теорії ймовірності та математичної статистики і дозволяє оцінити точність визначення комплексних та узагальнених показників готової книги і технологічних процесів з її виготовлення, моделі книжкових конструкцій, показники точності або дефектності продукції, виготовленої за певною технологією. Індексна кваліметрія використовується для оцінювання комплексних показників якості різних типів книжкових видань рівня якості додрукарських та післядрукарських процесів поліграфічного виробництва.

Типові завдання індексної кваліметрії такі:

- 1) оцінка впливу часткових показників якості книжкового видання на індексні зміни узагальненого кваліметричного показника;
- 2) визначення й відношення умовного приросту узагальненого кваліметричного показника до узагальненого показника якості книги (або процесу) за звітний період;
- 3) визначення індексу вагомості одного з кваліметричних показників видання;

ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА

4) побудова адитивного розкладу індексної зміни мультиплікативно-го кваліметричного показника книги.

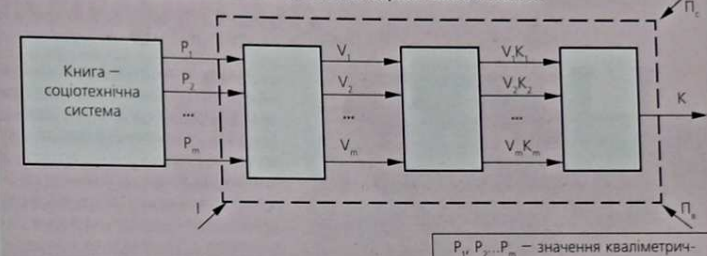
Кваліметрична таксономія дозволяє сформувати якісні класи (квалітаксоми) і класифікаційні системи для книжкової продукції, побудувати топологію видань на основі функціонально-кібернетичної еквівалентності якості, подібності внутрішньої і зовнішньої композиції книги.

Експериментальна (практична) кваліологія книги розвивається у напрямі оцінювання якості різних типів видань з позиції аксіології, технології виготовлення, ідентичності технологічних операцій, використаних матеріалів, устаткування.

Системологічний статус кваліології книги базується на системологічній теорії і обумовлений системними законами і принципами формування та розвитку якості (принципи цілісності, ієрархічності, варіантності, математизації, обліку ймовірних факторів, динамічності тощо).

Загальнонауковий статус кваліології визначається філософсько-методологічною і загальнонауковими функційними категоріями якості. Такий статус забезпечується системно-структурним уявленням про книгу як

Рис. 2. Схема визначення комплексної оцінки якості книги.

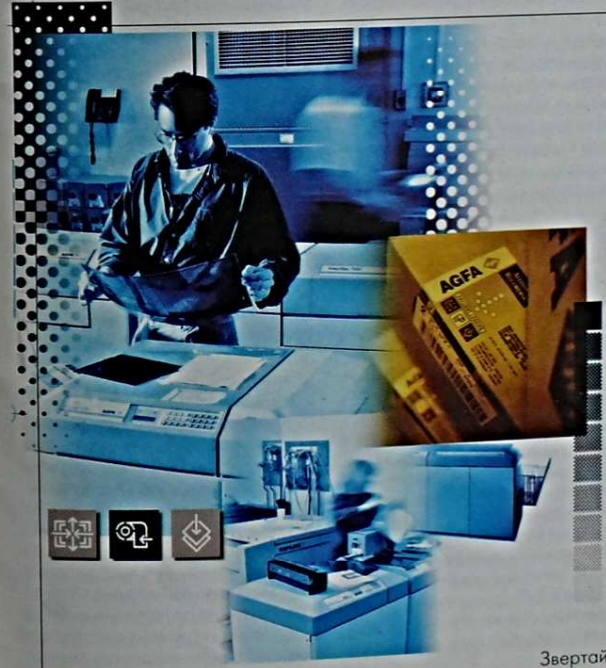
P_1, P_2, \dots, P_m — значення кваліметричних показників книги;
 V_1, V_2, \dots, V_m — вагомості показників;
 K_1, K_2, \dots, K_m — оцінка показників якості книги;
 I — інформація, потрібна експерту;
 Π_1 — похибки систематичні;
 Π_2 — похибки випадкові

соціотехнічну систему. Тут виділяється кваліметрія додрукарських, друкарських і палітурно-брошурувальних процесів, через які оцінюються готова друкарська продукція. Техніко-економічний статус кваліології базується на комплексних вимірюваннях технічних та економічних показників готових книжкових видань і технологічних процесів поліграфічного виробництва, які відображаються в концепції інтегрального показника якості друкованої продукції. Перехід від споживчої вартості до інтегрального показника якості книги включає до змісту поняття «якість» оцінювання економічної придатності, доцільності випуску видань.

Техніко-економічний статус кваліології дозволяє визначити взаємозв'язок між поняттями «якість», «корисність», «ціна».

Таким чином, кваліологія книги включає кваліметрію, теорію якості і теорію керування якістю. Структурна побудова і цілісність кваліології забезпечується механізмом взаємодії загальної, прикладної та експериментальної кваліології. Така концепція визначає особливості статусу кваліології як науки. □

ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ

Фотовивідні пристрої та фототехнічні матеріали

- фототехнічні плівки
Agfa Alliance Recording

- офсетні пластини
Agfa Ozasol
та розчини для їх обробки

MacHOUSE
Графічні системи

Звертайтеся до офіційного дистриб'ютора
AGFA в Україні — компанії МакХаус
(044) 241 37 62 (63, 64), факс 219 34 36
<http://machouse.aviso.kiev.ua>

AGFA *Agfa*

ОЦІНКА ЯКОСТІ ПОЛІГРАФІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

С. Гавенко

Сучасні уявлення про механізм управління якістю продукції базуються на теоретичній і прикладній квалології. Якщо прикладна квалологія до деякої міри досягла успіхів за рахунок метрології, кваліметрії, то теоретична відстає у своєму розвитку через відсутність наукових основ, принципів, єдиного підходу до визначення вагомості показників якості продукції, недосконалих методик.

Як свідчать спостереження, посилення на виробництві контролю в широких масштабах, яке проявлялося в збільшенні числа об'єктів і контролерів не може суттєво змінити стану справ щодо оцінки якості продукції.

Ще донедавна основним критерієм оцінки якості був технічний рівень продукції, який містив порівняльну характеристику технологічних і експлуатаційних показників нормативними показниками галузевих стандартів, ТУ і зовсім не враховувалися такі важливі аспекти квалології, як конкурентоспроможність, оцінка купівельних властивостей, що є дуже важливим в умовах широкого розвитку ринкових відносин.

На думку фахівців, підприємницький успіх нині потребує не стільки контролю планових і фактичних результатів, скільки широкої мережі інформаційних систем, які дають максимум інформації про ринок збуту і економіку. І саме такими питаннями на Заході займається служба "контролінгу", яка розробляє потрібні методи управління, інформаційного забезпечення і координації всіх сфер діяльності виробничого процесу з випуску продукції. Тому першо-чергово повинно стояти питання про впровадження "маркетингу" в поліграфічне виробництво, бо саме він розв'язує проблему вибору і аналізу поставленої мети, планування випуску, реалізації і контролю друкованих видань.

Сучасний стан видавничо-поліграфічного комплексу України вимагає корінних змін механізму оцінки якості друкованої продукції, розробки нових критеріїв. Одним із таких критеріїв може бути конкурентоспроможність продукції, яка розглядає якість із точки зору читача-покупця, для якого вона призначена.

Психологія читача при оцінці якості друкованої продукції зосереджує його увагу в першу чергу на дизайні, зовнішньому оформленні видання. Цей показник враховується першим не так за важливістю, як за сприйняттям інформації. Через

незадовільний художній і естетичний рівень поліграфічна продукція наших виробників стає неконкурентоспроможною на книжковому ринку, має низький купівельний попит, не задовольняє читачських потреб.

Тому таким важливим є у розробці технологічних варіантів випуску продукції враховувати і запроєктовувати естетичні властивості продукції, її дизайн, а для контролю якості розробити узагальнені показники естетичного рівня, які оцінювались би не тільки сумою балів і кількістю експертів-спеціалістів з дизайну, художників-графіків, але й конкретними числовими величинами, як технічні характеристики видань.

Іншим важливим показником, який визначає якість поліграфічної продукції, можуть бути ергономічні властивості. Психологічні аспекти сприйняття читачем графічної, тексто-літотраційної інформації і її переробки повинні враховуватися при внутрішньому і зовнішньому оформленні видань. Особливо важливо враховувати естетико-ергономічний рівень якості для довідкової, навчальної літератури і підручників.

Відсутність на поліграфічних підприємствах стандартизованих санітарно-гігієнічних норм випуску шкільних підручників згубно впливає на якість цих підручників, а відтак - на ефективність сприйняття учнями інформації з них.

Крім того, тривале користування підручником, у якому невдало обрано шрифт (гарнтура, кегль, накреслення), відсутні співвідношення між форматом шпальти набору і розмірами полів, порушує зорове сприйняття, призводить до очних захворювань (порушення акомодаци зору, короткозорості, конвергенції та ін.), викликає розлади нервової системи через перенапруження сприймання графічної і тексто-літотраційної інформації. А це, звичайно, є недопустимим.

Тому обов'язковим щодо кожного випуску чергової книги, особливо шкільних підручників, є визначення показника психофізіологічних властивостей (ПФ), який складається з групового показника естетичного (Ес) і ергономічного (Ер) рівнів.

ПФ = (Ес; Ер)

Поліграфічна продукція, безумовно, повинна мати і високий технологічний рівень виконання, який є складовою частиною її якості. Він характеризує якість через значення показників, які вказують на відповідність друкованої продукції нормованим, базовим показникам.

Одним із важливих показників якості друкованих видань є здатність зберігати протягом певного часу свої купівельні (експлуатаційні) властивості, тобто надійність. Показник надійності можна характеризувати експлуатаційними властивостями поліграфічної продукції. Рівень експлуатаційних показників, таких, як довговічність, міцність з'єднання книжкового блоку, міцність палітурки (обкладинки), визначають одиничні і комплексні показники і регламентують стандарти на випуск друкованих видань.

Немало важливим показником надійності друкованої продукції є показник її ремонтоздатності (реставрації книги, журналу). Комплексний показник надійності можна визначити через імовірне відношення життєздатності досліджуваного примірника видання до часу користування ним. Можливо, доцільним було б ввести ще один кваліметричний показник - гарантований час експлуатації (користування книгою) без руйнування її конструкції і основних елементів.

Таким чином, щоб об'єднати всі можливості підвищення якості друкованої продукції в єдиний комплекс, слід глибше проаналізувати в саму природу якості і на основі системно-техніки вияснити, які сили і який порядок взаємозв'язків існує в репродукційно-друкарських і палітурно-брошурувальних процесах на всіх етапах виробництва, виявити об'єктивні закономірності ефективного використання сучасної техніки і технології, нових методів управління в умовах ринку, впровадження в інфраструктуру сучасного поліграфічного виробництва систем інформаційного забезпечення управління якістю з врахуванням комерціалізації їх діяльності, з виходом на світові комерційні інформаційні системи по стандартизації, сертифікації, метрології і квалології.

ТРИ КИТИ КВАЛІЛОГІЇ КНИГИ:

У науково-технічній літературі з якістю продукції тісно пов'язані такі економічні категорії, як ефективність виробництва, маркетинг і менеджмент, ціна, рентабельність, прибуток тощо. Використовується термін «якість» і під час оцінки технологічних процесів виробництва та готових виробів. Проте, вітчизняні та зарубіжні вчені трактують його по-різному. Методики оцінки якості видавничої продукції різняться в своїй основі. Їх важко зіставляти, а іноді навіть неможливо обрати найкращу.

Поняття «якість» — багатомірне і розглядається як:

- одна з філософських категорій;
- важливий критерій будь-якого матеріального виробництва;
- ключове поняття в сучасній економіці.

Галузь науки, яка визначає якість книжкових видань, названо «кваліологією книги». Латинський корінь «квали» в багатьох мовах світу бере участь в утворенні слів, пов'язаних з поняттям «якість». В українській мові це слова — «кваліфікація», «кваліфікувати», в англійській — «quality», в німецькій — «qualitat», у французькій — «qualitu», в голандській — «kwaliiteit», в італійській — «qualita». Давньогрецький корінь «logos» означає «поняття», «вчення». Він нерідко використовується для утворення назв наук. Отже, кваліологія книги — це наука про якість книги, яка охоплює філософські (методологічні), соціально-психологічні, технологічні, системно-технічні, математичні, економічні та інші аспекти.

Підвищення якості видавничо-поліграфічної продукції вимагає створення наукових основ контролю, оптимізації та управління якістю сучасного виробництва готових видань.

Кваліологія книги як науковий напрям тільки формується. Враховуючи її міжгалузевий характер, можна передбачити, що кваліологічні методи знайдуть широке застосування в оцінці якості книги — соціотехнічної системи, яка виконує інформативну і конструктивно-технологічну функції.

Місце кваліології книги серед інших наук і їхній взаємозв'язок можна представити схемою (рис. 1)

Кваліологія книги — це система теорій, які різняться засобами і методами вимірювання та оцінювання якості. Вона має три основні розділи — теоретична (математична),

прикладна і експериментальна (практична) кваліологія.

Розглянемо детальніше кваліологія охоплює загально-теоретичні проблеми оцінки якості книжкової продукції. У ній використовується математичний апарат теорії вимірювань і оцінювань технологічних процесів поліграфічного виробництва і готових книжкових видань, її аксіоми і принципи, теорія побудови кваліметричних шкал тощо.

Рис. 1. Взаємозв'язок кваліології з іншими науками

Принципи теорії оцінювання якості книжкових видань об'єднано в блоки, які реалізуються в організаційному та алгоритмічному і логічному аспектах. Організаційний аспект відображає систему оцінювання якості книжкового видання. Алгоритмічний аспект реалізується в алгоритмах оцінювання через операції з вимірювання якості технологічних процесів і готової продукції. Він зорієнтований на аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів. До зовнішніх факторів відносяться формування мети оцінювання, обрання баз оцінювання, побудова класифікаторів книжкових видань, визначення споживчих властивостей і показників якості. До внутрішніх факторів — процес оцінювання якості через визначення головних кваліметричних показників книги, їхньої номенклатури, основних і додаткових показників якості, які формують і коригують кваліметричні шкали, побудову ієрархічної структури якості видання і дерева властивостей (функцій).

Усі показники якості друкованих видань поділяються на змістові і фізичні. Тому якість книги представлено підсистемами «якість деякого носія інформації» і «якість деякої технічної моделі». Кожна з підсис-

тем характеризується певною номенклатурою показників.

Спеціальна прикладна кваліологія побудована на основі експертної, ймовірно-статистичної, індексної кваліметрії, кваліметричної таксономії і т. д. Експертна кваліметрія охоплює низку методів (соціометричні, психофізичні, психологічні, текстові) вимірювання якості, які використовуються під час оцінювання естетичних показників книжкових видань. Найпростішу схему

ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА

4) побудова адитивного розкладу індексної зміни мультиплікативного кваліметричного показника книги.

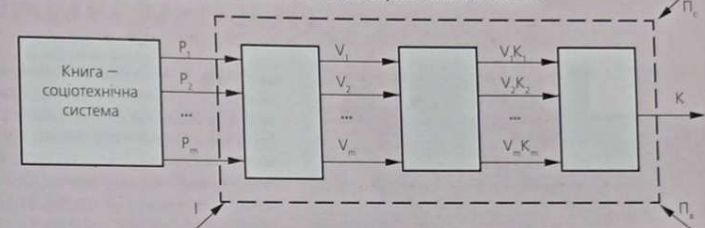
Кваліметрична таксономія дозволяє сформувати якісні класи (квалітаксоми) і класифікаційні системи для книжкової продукції, побудувати топологію видань на основі функціонально-кібернетичної еквівалентності якості, подібності внутрішньої і зовнішньої композиції книги.

Експериментальна (практична) кваліологія книги розвивається у напрямі оцінювання якості різних типів видань з позиції аксіології, технології виготовлення, ідентичності технологічних операцій, використаних матеріалів, устаткування.

Системологічний статус кваліології книги базується на системологічній теорії і обумовлений системними законами і принципами формування та розвитку якості (принципи цілісності, ієрархічності, варіантності, математизації, обліку ймовірних факторів, динамічності тощо).

Загальнонауковий статус кваліології визначається філософсько-методологічною і загальнонауковими функціями категорії якості. Такий статус забезпечується системно-структурним уявленням про книгу як

Рис. 2. Схема визначення комплексної оцінки якості книги.

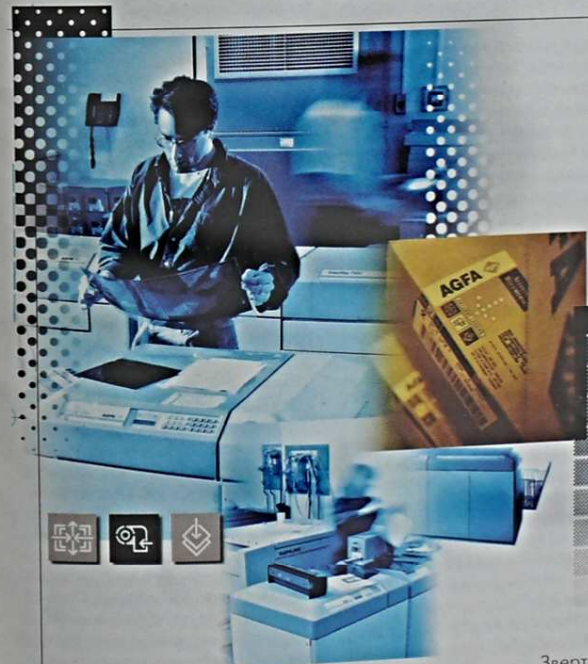

P_1, P_2, \dots, P_m — значення кваліметричних показників книги;
 V_1, V_2, \dots, V_m — вагомості показників;
 K_1, K_2, \dots, K_m — оцінка показників якості книги;
 I — інформація, потрібна експерту;
 Π_1 — похибки систематичні;
 Π_2 — похибки випадкові

соціотехнічну систему. Тут виділяється кваліметрія додрукарських, друкарських і палітурно-брошурувальних процесів, через які оцінюються готова друкарська продукція. Техніко-економічний статус кваліології базується на комплексних вимірюваннях технічних та економічних показників готових книжкових видань і технологічних процесів поліграфічного виробництва, які відображаються в концепції інтегрального показника якості друкованої продукції. Перехід від споживчої вартості до інтегрального показника якості книги включає до змісту поняття «якість» оцінювання економічної придатності, доцільності випуску видань.

Техніко-економічний статус кваліології дозволяє визначити взаємозв'язок між поняттями «якість», «корисність», «ціна».

Таким чином, кваліологія книги включає кваліметрію, теорію якості і теорію керування якістю. Структурна побудова і цілісність кваліології забезпечується механізмом взаємодії загальної, прикладної та експериментальної кваліології. Така концепція визначає особливості статусу кваліології як науки. □

Фотовивідні пристрої та фототехнічні матеріали

- фототехнічні плівки
Agfa Alliance Recording

- офсетні пластини
Agfa Ozasol
 та розчини для їх обробки

MacHOUSE
 Графічні системи

Звертайтеся до офіційного дистриб'ютора
 AGFA в Україні — компанії MacHouse
 (044) 241 37 62 (63, 64), факс 219 34 36
<http://machouse.aviso.kiev.ua>

AGFA

ПРОБЛЕМИ ЯКОСТІ

ТРИ КИТИ КВАЛІЛОГІЇ КНИГИ:

У науково-технічній літературі з якістю продукції тісно пов'язані такі економічні категорії, як ефективність виробництва, маркетинг і менеджмент, ціна, рентабельність, прибуток тощо. Використовується термін «якість» і під час оцінки технологічних процесів виробництва та готових виробів. Проте, вітчизняні та зарубіжні вчені трактують його по-різному. Методики оцінки якості видавничої продукції різняться в своїй основі. Їх важко зіставляти, а іноді навіть неможливо обрати найкращу.

Abstract

The fundamental theory and methodological base of the book quality, the science, which integrates methods of the book's quality control at all stages of its polygraphic production, are examined in the article.

Поняття «якість» — багатомірне і розглядається як:
— одна з філософських категорій;
— важливий критерій будь-якого матеріального виробництва;
— ключове поняття в сучасній економіці.

Галузь науки, яка визначає якість книжкових видань, названо «кваліологією книги». Латинський корінь «квалі» в багатьох мовах світу бере участь в утворенні слів, пов'язаних з поняттям «якість». В українській мові це слова — «кваліфікація», «кваліфікувати», в англійській — «quality», в німецькій — «qualitat», у французькій — «qualitu», в голандській — «kwalityt», в італійській — «qualita». Давньогрецький корінь «logos» означає «поняття», «вчення». Він нерідко використовується для утворення назв наук. Отже, кваліологія книги — це наука про якість книги, яка охоплює філософські (методологічні), соціально-психологічні, технологічні, системно-технічні, математичні, економічні та інші аспекти.

Підвищення якості видавничо-поліграфічної продукції вимагає створення наукових основ контролю, оптимізації та управління якістю сучасного виробництва готових видань.

Кваліологія книги як науковий напрям тільки формується. Враховуючи її міжгалузевий характер, можна передбачити, що кваліологічні методи знайдуть широке застосування в оцінці якості книги — соціотехнічної системи, яка виконує інформативну і конструктивно-технологічну функції.

Місце кваліології книги серед інших наук і їхній взаємозв'язок можна представити схемою (рис. 1).

Кваліологія книги — це система теорій, які різняться засобами і методами вимірювання та оцінювання якості. Вона має три основні розділи — теоретична (математична),

прикладна і експериментальна (практична) кваліологія.

Розглянемо детальніше кожен з цих розділів. Теоретична кваліологія охоплює загально-теоретичні проблеми оцінки якості книжкової продукції. У ній використовується математичний апарат теорії вимірювань і оцінювань технологічних процесів поліграфічного виробництва і готових книжкових видань, її аксіоми і принципи, теорія побудови кваліметричних шкал тощо.

тем характеризуються певною номенклатурою показників.

Спеціальна прикладна кваліологія побудована на основі експертної, ймовірно-статистичної, індексної кваліметрії, кваліметричної таксономії і т. д. Експертна кваліметрія охоплює низку методів (соціометричні, психофізичні, психологічні, текстові) вимірювання якості, які використовуються під час оцінювання естетичних показників книжкових видань. Найпростішу схему

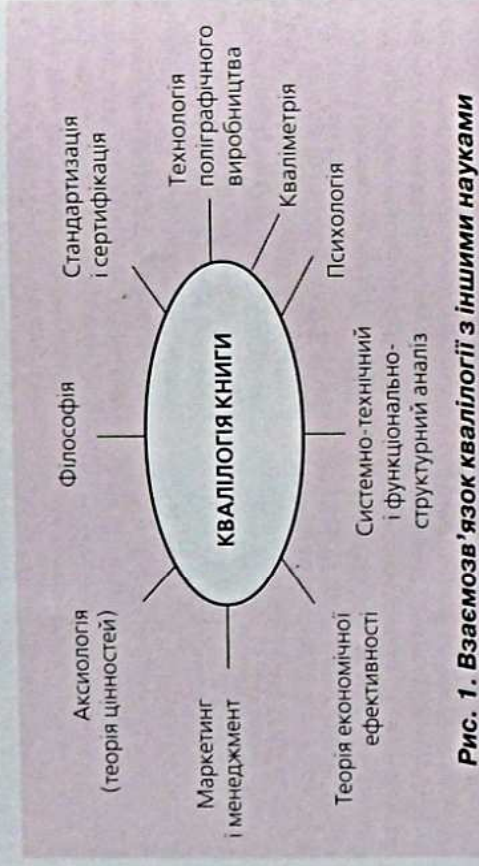

Рис. 1. Взаємозв'язок кваліології з іншими науками

Принципи теорії оцінювання якості книжкових видань об'єднано в блоки, які реалізуються в організаційному та алгоритмічному і логічному аспектах. Організаційний аспект відображає систему оцінювання якості книжкового видання. Алгоритмічний аспект реалізується в алгоритмах оцінювання через операції з вимірювання якості технологічних процесів і готової продукції. Він зорієнтований на аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів. До зовнішніх факторів відносяться формування мети оцінювання, обрання баз оцінювання, побудова класифікаторів книжкових видань, визначення споживчих властивостей і показників якості. До внутрішніх факторів — процес оцінювання якості через визначення головних кваліметричних показників книги, їхньої номенклатури, основних і додаткових показників якості, які формують і коригують кваліметричні шкали, побудову ієрархічної структури якості видання і дерева властивостей (функцій).

Усі показники якості друкованих видань поділяються на змістові і фізичні. Тому якість книги представлено підсистемами «якість деякого носія інформації» і «якість деякої технічної моделі». Кожна з підсис-

тем комплексної оцінки якості книги з використанням експертної кваліметрії показано на рисунку 2.

Ймовірно-статистична кваліметрія базується на методах теорії ймовірності та математичної статистики і дозволяє оцінити точність визначення комплексних та узагальнених показників готової книги і технологічних процесів з її виготовлення; моделі книжкових конструкцій, показники точності або дефектності продукції, виготовленої за певною технологією. Індексна кваліметрія використовується для оцінювання комплексних показників якості різних типів книжкових видань рівня якості додрукарських та післядрукарських процесів поліграфічного виробництва.

Типові завдання індексної кваліметрії такі:

- 1) оцінка впливу часткових показників якості книжкового видання на індексні зміни узагальненого кваліметричного показника,
- 2) визначення й відношення умовного приросту узагальненого кваліметричного показника до узагальненого показника якості книги (або процесу) за звітний період;
- 3) визначення індексу вагомості одного з кваліметричних показників видання;

ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА

4) побудова адитивного розкладу індексної зміни мультиплікативного кваліметричного показника книги.

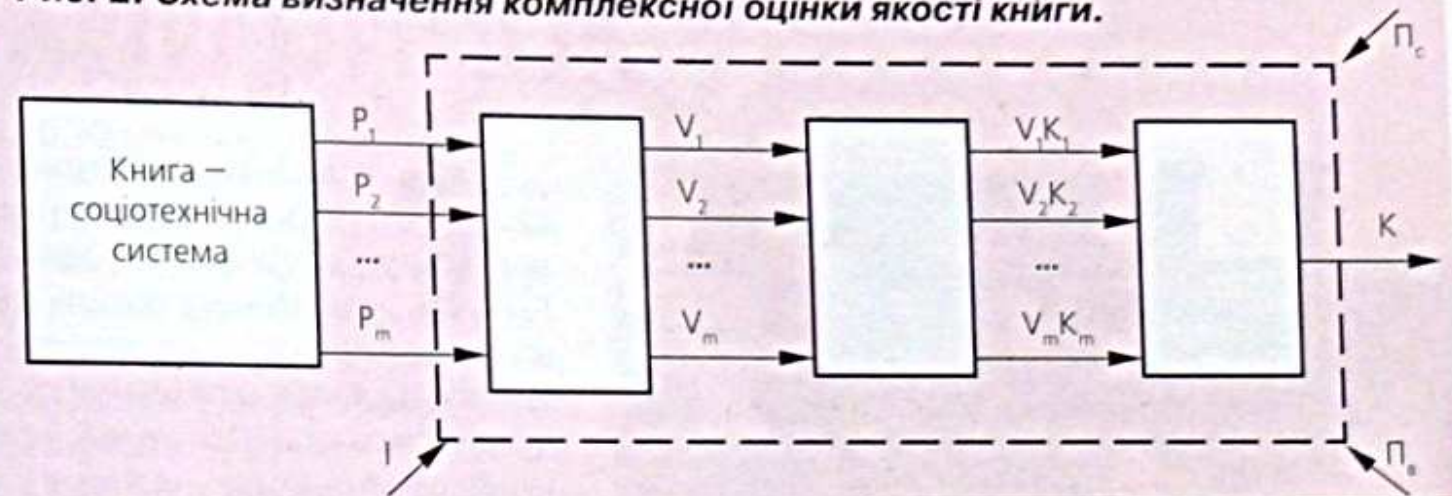
Кваліметрична таксономія дозволяє сформуванню якісних класів (квалітаксонів) і класифікаційних систем для книжкової продукції, побудувати топологію видань на основі функціонально-кібернетичної еквівалентності якості, подібності внутрішньої і зовнішньої композиції книги.

Експериментальна (практична) квалілогія книги розвивається у напрямі оцінювання якості різних типів видань з позицій аксиології, технології виготовлення, ідентичності технологічних операцій, використаних матеріалів, устаткування.

Системологічний статус квалілогії книги базується на системологічній теорії і обумовлений системними законами і принципами формування та розвитку якості (принципи цілісності, ієрархічності, варіантності, математизації, обліку ймовірних факторів, динамічності тощо).

Загальнонауковий статус квалілогії визначається філософсько-методологічною і загальнонауковими функціями категорії якості. Такий статус забезпечується системно-ст-

Рис. 2. Схема визначення комплексної оцінки якості книги.

P_1, P_2, \dots, P_m – значення кваліметричних показників книги;
 V_1, V_2, \dots, V_m – вагомість показників;
 K_1, K_2, \dots, K_m – оцінка показників якості книг;
 I – інформація, потрібна експерту;
 Π_c – похибки систематичні;
 Π_v – похибки випадкові

соціотехнічну систему. Тут виділяється кваліметрія додрукарських, друкарських і палітурно-брошурувальних процесів, через які оцінюється готова друкарська продукція. Техніко-економічний статус квалілогії базується на комплексних вимірюваннях технічних та економічних показників готових книжкових видань і технологічних процесів поліграфічного виробництва, які відображаються в концепції інтегрального показника якості друкованої продукції. Перехід від споживчої вартості до інтегрального показника якості книги включає до змісту поняття «якість» оцінювання економічної придатнос-

Техніко-економічний статус квалілогії дозволяє визначити взаємозв'язок між поняттями «якість», «корисність», «ціна».

Таким чином, квалілогія книги включає кваліметрію, теорію якості і теорію керування якістю. Структурна побудова і цілісність квалілогії забезпечується механізмом взаємодії загальної, прикладної та експериментальної квалілогії. Така концепція визначає особливості статусу квалілогії як науки. □